

A
B
C
D
E

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning
Avdelningen för Stadsdelsmiljö och Teknik
Tom Thorell
tfn 508 05 036

Tjänsteutlåtande
18 april 2005

nr -

Sammanträde 26 april 2005

Till
Hässelby- Vällingby stadsdelsnämnd

**Aktualitetsprövning av Översiktsplan 99 samt gemensam framtidsbild
”Vision Stockholm 2030”.**

Remiss från stadsbyggnadsnämnden

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Stockholms gällande översiktsplan, Översiktsplan 99, antogs av kommunfullmäktige den 4 oktober 1999. Enligt reglerna i plan- och bygglagen ska översiktsplanen vara aktuell och kommunfullmäktige ska minst en gång under varje mandatperiod ta ställning till planens aktualitet. Översiktsplanen är inte bindande för myndigheter och enskilda men är ett dokument som kan visa en vision för stadens framtida utveckling, ge vägledning för vidare planering och beslut samt vara ett instrument för en dialog mellan stat och kommun vad det gäller de allmänna intressenas innebörd och avgränsning. Av översiktsplanen skall framgå hur kommunen avser tillgodose riksintressen och iakta gällande miljö kvalitetsnormer.

Om kommunfullmäktige finner att översiktsplanen inte är aktuell som helhet eller i delar, är det naturligt att inleda en översyn av planen, alternativt att göra en fördjupning för någon del. Innehållet i översiktsplanen kan inte ändras i samband med aktualitetsförklaringen. Stadens översiktsplan – ÖP99- kommer att gälla till dess en ny översiktsplan antagits.

Stadsbyggnadsnämnden gav i februari 2002 stadsbyggnadskontoret i uppdrag att konkretisera översiktsplanens strategier och beskriva hur en tillväxt med 150 000 invånare till år 2030 kan se ut. Stadsbyggnadskontoret har sett uppdraget som en del i den fortsatta översiktsplaneringen och aktualitetsprövningen av ÖP99 och en kommande ny översiktsplan. Efter att "Vision Stockholm 2030" i olika sammanhang redovisats och diskuterats har stadsbyggnadskontoret fått förnyat uppdrag att förutom markanvändningsfrågor beakta ekologiska, ekonomiska och sociala utvecklingsfrågor. Under 2005-2006 kommer en bred processinriktad planeringsverksamhet äga rum i dialog med alla som är berörda av Stockholms utveckling. Dialogprocessen med medborgare och intressenter utanför stadens egen organisation kommer inledas under våren 2005 parallellt med att fördjupade diskussioner sker med stadens förvaltningar och bolag. Målet är att arbetet ska resultera i en för staden gemensam och övergripande strategisk framtidsvision.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för Stadsdelsmiljö och Teknik. Stadsbyggnadskontorets förslag har varit att stadens bolag och förvaltningar bereds tillfälle att lämna synpunkter på såväl ÖP99 som "Vision Stockholm 2030" inför kommunfullmäktiges ställningstagande till översiktsplanens aktualitet.

Under 2005-2006 kommer en bred processinriktad planeringsverksamhet äga rum i dialog med alla som är berörda av Stockholms utveckling. Dialogprocessen med medborgare och intressenter utanför stadens egen organisation kommer inledas under våren 2005 parallellt med att fördjupade diskussioner sker med stadens förvaltningar och bolag. Målet är att arbetet ska resultera i en för staden gemensam och övergripande strategisk framtidsvision.

Bakgrund

Stockholms gällande översiktsplan, Översiktsplan 99, antogs av kommunfullmäktige den 4 oktober 1999. Enligt reglerna i plan- och bygglagen ska översiktsplanen vara aktuell och kommunfullmäktige minst en gång under varje mandatperiod ta ställning till planens aktualitet.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 9 december 2004 att uppdra åt stadsbyggnadskontoret att från stadens förvaltningar och bolag inhämta synpunkter och förbereda kommunfullmäktiges aktualitetsprövning av Översiktsplan 99.

Länsstyrelsen har i en sammanfattande redogörelse 2004-02-18 redovisat synpunkter i fråga om sådana statliga intressen som kan vara av betydelse för beslut om översiktsplanens aktualitet. Länsstyrelsens bedömning är att de statliga anspråken inte är av den art att de kräver omarbetning av översiktsplanen. Stadsbyggnadskontoret har i en särskild PM kommenterat redogörelsen.

Översiktsplanen handlar om hur Stockholm ska utvecklas på längre sikt. Frågor om mark- och vattenanvändning och bebyggelseutveckling behöver ha stöd i kvalificerade bedömningar. Idag högaktuella frågor är infrastrukturen för trafik, bostadsförsörjning, social integration och ytterstadens utveckling. Som ett led i en kontinuerlig översiktsplanering redovisade stadsbyggnadskontoret på stadsbyggnadsnämndens uppdrag i februari 2004 ett diskussionsunderlag ”Vision Stockholm 2030”.

I budgeten för 2005 har stadsbyggnadsnämnden fått i uppdrag att fortsätta arbetet med att ta fram en framtidsvision för stadens utveckling – ”Vision Stockholm 2030”. Visionen ska behandla markanvändningsfrågor, ekologiska, ekonomiska och sociala utvecklingsfrågor och tas fram tillsammans med berörda förvaltningar och bolag för att på sätt skapa en samsyn kring Stockholms framtidsfrågor.

Frågor till remissinstanserna

I arbetet med att skapa en framtidsbild, ”Vision Stockholm 2030” önskar Stadsbyggnadskontoret erhålla synpunkter på översiktsplanens aktualitet samt vilka frågor det finns behov av att närmare studera i översiktsplaneringen.

De frågor som stadsbyggnadskontoret framförallt önskar svar på är

- översiktsplanens aktualitet
- länsstyrelsens redogörelse
- hur arbetet med ”Vision Stockholm 2030” kan utvecklas
- vilka frågor det finns behov av att närmare studera i den kontinuerliga översiktliga planeringen

I övrigt ställer Stadsbyggnadskontoret följande frågor:

Översiktsplan 1999- ÖP99

- Använder ni ÖP99 idag som stöd eller beslutsunderlag i er verksamhet? Ge gärna konkreta exempel på sådana situationer
- Är det några särskilda avsnitt/ delar i ÖP99 som ni har funnit mer eller mindre användbara?
- Fungerar ÖP99 som ett aktuellt beslutsunderlag vad gäller stadens utveckling med tyngdpunkt på mark- och vattenanvändning samt bebyggelseutveckling?
- Finns det nya förutsättningar vad gäller stadens utveckling som inte beaktas i ÖP99?
- Finns det områden sakfrågor, m.m. som behöver kompletteras eller utvecklas i förhållande till ÖP99, i nästa översiktsplan?

- Har ni någon kommentar/synpunkt på länsstyrelsens redogörelse och stadsbyggnadskontorets kommentarer till denna ?

En gemensam framtidsbild – ”Vision Stockholm 2030”

- Vad bör finnas med i en för staden gemensam vision för Stockholms framtida utveckling.
- Hur anser ni att arbetet med ”Vision Stockholm 2030” kan utvecklas ?
- Hur och med vad kan ni bidra till att formulera en gemensam vision ?

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen kommer att koncentrera remissvaret på de fyra huvudfrågorna som gäller; Översiktsplanens aktualitet, länsstyrelsens redogörelse, hur arbetet med ”Vision Stockholm 2030” kan utvecklas och vilka frågor det finns behov av att närmare studera i den kontinuerliga översiktliga planeringen. De övriga frågorna kommer att behandlas under den dialogprocess med fördjupade diskussioner som sker med stadens förvaltningar och bolag.

Översiktsplanens aktualitet

Förvaltningen anser att ÖP99, översiktligt är ett aktuellt beslutsunderlag vad gäller stadens utveckling med tyngdpunkt på mark- och vattenanvändningen samt bebyggelseutvecklingen. Stadsdelsförvaltningen är remissinstans till stadsbyggnadskontoret och ur detta perspektiv konstaterar förvaltningen att ÖP99 ger visst stöd för beslutsunderlag t.e.x. har detta skett vad gäller planärenden och nybyggnation. Det är dock svårt att ange vilka avsnitt som varit mindre eller mer användbara – ÖP99 ger en vision, ett förhållningssätt till planeringsproblem som kommer upp till behandling.

Förvaltningen anser dock att översiktsplanen bör utvecklas för att kunna ge bättre vägledning vid planering och beslut samt vid remisshantering internt inom staden. Det föreligger en viss risk att ett traditionellt skrivet material blir inaktuellt. Det borde gå att skapa ”ramar” som kan dokumenteras och beslutas. Dessa ramar kan efterhand kompletteras med olika regler, principer och möjligheter om markanvändningsfrågor, gränsvärden för luftföroreningar, buller m.m. En datapresentation i webb-utförande skulle möjliggöra uppdatering / revidering, löpande allt eftersom politiska beslut och principer tas. Detta skulle snabbt ge handläggare och allmänhet större insikt om vilka möjliga alternativ som finns vid bedömning av planärenden som läggs fram för bearbetning. Framförallt bör undersökas att vidareutveckla de befintliga geografiska data (GIS) som finns så att de kan presenteras i webb-utförande och bli mer lättillgängliga och användbara ur ett planerarperspektiv.

Förvaltningen konstaterar att det i vissa fall finns nya förutsättningar vad gäller stadens utveckling som inte beaktats i ÖP99. Till dessa hör konsekvenserna av de exploateringsområden som K20-projekten utgör. Information om dessa kan hämtas hem på stadsbyggnadskontorets intranät. Denna omfattande exploatering av staden bör utgöra ett skäl att omarbete ÖP99.

Länsstyrelsens redogörelse

Av länsstyrelsens redogörelse framgår att de anser att de statliga anspråken inte är av den art att de kräver en omarbetning av den kommunomfattande översiktsplanen. Översiktsplanen bör enligt länsstyrelsen även fortsättningsvis kunna utgöra stöd för planläggning

och tillståndsgivning. Länsstyrelsen vill dock uppmärksamma staden på att det i många avseenden finns behov av att uppdatera de underlag som finns till översiktsplanen.

Förvaltningen anser att det finns goda skäl för att omarbete ÖP99, i och med att länsstyrelsen anser det i många avseenden finns behov av att uppdatera de underlag som finns till översiktsplanen. Dessa skäl framföres trots att länsstyrelsen sammantaget anser att översiktsplanen även fortsättningsvis kan utgöra stöd för planläggning och tillståndsgivning. Förvaltningens ställningstagande grundar sig på den planerade ökade befolkningstillväxten och en ambition att utöka samspelet mellan centrum/periferi i staden samt att översiktsplanen även ligger till grund för stadens interna planeringsarbete och inte bara för arbetet mellan stat och kommun.

Hur arbetet med "Vision Stockholm 2030" kan utvecklas

Ett syfte med Vision Stockholm 2030 är att skapa en plattform för diskussion och dialog om Stockholms framtida stadsbyggande och allas engagemang är viktigt för en fortsatt god utveckling av Stockholm. Dialogen kommer tillsammans med aktualitetsprövningen av ÖP99 att tjäna som utgångspunkt för Stockholms fortsatta översiktsplanering.

Stockholm är en framgångsrik storstad som hävdar sig väl i den internationella konkurrensen. För att behålla denna attraktivitet måste staden fortsätta att se positivt på det som karakteriserar en global storstad, bland annat mångfald och nya kulturer och samtidigt värna om stadens unika karaktär. Stockholm behöver en större befolkningsmängd för att även i framtiden hävda sin roll som en viktig nod i såväl stockholmsregionen och mälarenregionen som i hela landet. I visionen nämns åtta utmaningar inför framtiden, enligt följande:

- Fler behöver en bostad
- Fler ska arbeta och studera
- Fler ska använda stadens park och natur
- Fler mötesplatser behövs
- Fler behöver service där de bor
- Fler reser mer
- Fler ska försörjas
- Fler medverkar i stadsbyggandet

För att hantera den önskade tillväxten i staden på ett långsiktigt hållbart sätt krävs tydliga och gemensamma inriktningar för stadens utveckling. Därför har stadsbyggnadskontoret formulerat några inriktningar och strategier som utgångspunkt för den breda dialogen, utvecklat ur strategin för ÖP99 – "Bygg staden inåt". Tre av inriktningarna är:

- "En stark nod i nätverksregionen Mälardalen"
Stockholmsregionen utgör en stark nod i en sammanhängande flerkärnig nätverksregion med mer än tre miljoner invånare. På sikt menar man att Stockholmsregionen skall kunna konkurrera med kontinentens storstadsregioner. En förutsättning är att det finns mycket goda kollektivtrafikförbindelser runt Mälaren till Örebro, norrut mot Uppsala och Gävle samt söder ut mot Nyköping och Norrköping.
- "En stad med flera tyngdpunkter"
Den flerkärnighet som eftersträvas i regionen finns på flera nivåer också inom staden. Dessa kan stärkas och utvecklas. Genom förbättrade kommunikationer kommer Citykärnan att förstärkas. Ett ökat tryck på innerstaden förväntas innebära en spridning av cityfunktionerna, varför en beredskap behöver finnas för att möta det ökade trycket på ett utvidgat city.

○ ”En levande ytterstad”

De största möjligheterna för en fortsatt utveckling av Stockholm kommer att ligga i ytterstaden. Ytterstaden har en stor potential för ett ökat invånarantal. Fokus bör ligga både på att skapa attraktiva stadsdelar i staden och att utöka sambanden mellan olika delar av staden genom att utveckla offentliga rum, i form av ; torg, gator, parker, gång- & cykelvägar m.m. Detta kräver en insikt om stadens och bebyggelsemiljöernas karaktär och lokal kunskap om hur invånarna upplever sin byggda miljö. En öppen dialog med såväl boende, politiker och planerare blir viktigt.

Förtätningen behöver ske på flera olika sätt och utgå från stadsdelarnas lokala förutsättningar, strategin är följande:

- Utveckla planeringen på nivån mellan översiktsplan och detaljplan
- Utveckla ytterstaden på flera sätt och utifrån lokala förutsättningar
- Utveckla det offentliga rummet

Förvaltningen anser att utveckla planeringen på nivå mellan översiktsplan och detaljplan är en bra strategi. Arbetet med att skapa en framtidsbild om den egna stadsdelen kan utvecklas genom en bredare diskussion mellan central och lokal nivå. Förvaltningen bör tillsammans med stadsbyggnadskontoret bearbeta en grundläggande samsyn om intentionerna i översiktsplaneringen. Detta kan ske genom organiserade fora, som genomförs kontinuerligt där stadens centrala organisation möter den enskilda stadsdelen. Dessa fora skulle också kunna tjäna som förberedelse inför de detaljplaneprojekt som avses att genomföras. Ju fler exploateringsobjekt desto tätare möten.

Förvaltningen förespråkar också en utveckling av ytterstaden på flera sätt utifrån de lokala förutsättningarna. Det av förvaltningen föreslagna arbetssättet skulle underlätta spridningen av kunskap om den aktuella utvecklingen. Som ett komplement till underlaget för den politiska beredningen kan frågan ställas till medborgarna i stadsdelen via opinionsundersökningar, på traditionellt sätt via ett opinionsundersökningsföretag, via Internet eller som öppna debatter med medborgarna. Detta skulle kunna bredda det redan pågående och framgångsrika stadsdelsförnyelsearbetet.

Förvaltningen anser också att utveckling av det offentliga rummet är viktigt. Dels med tanke på den utökade befolkningen som har rötter i andra kulturer, där det offentliga rummet spelar en annan roll. Dels med tanke på att en utökning av befolkningen innebär större efterfråga på offentliga mötesplatser.

Vilka frågor det finns behov av att närmare studera i den kontinuerliga översiktliga planeringen.

- Ytterstadens utveckling

I ”Vision Stockholm 2030” framhålles regeringens skrivelse ”Nationell strategi för hållbar utveckling” (2001/02:172) där ett hållbart samhälle beskrivs enligt följande; ” Ett hållbart samhälle är ett samhälle där ekonomisk tillväxt, full sysselsättning, social trygghet och sammanhållning inte sker till priset av en miljöpåverkan som så småningom slår tillbaka mot tillväxtens möjligheter. I det hållbara samhället skall hög tillväxt och social rättvisa förenas med ren och människovärd miljö. Det handlar om att skapa ett samhälle som tillfredställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredställa sina behov. Framtidens samhälle ska formis inom ramen för vad naturen, miljön och människors hälsa tål. För att uppnå detta långsiktiga mål måste

ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och miljöskydd samverka och behandlas på ett ömsesidigt förstärkande sätt.”

I visionen lyftes fram *förhållningssätt* för en hållbar utveckling genom att; se staden i sitt större sammanhang såväl regionalt som nationellt, samverka inom regionen och särskilt mellankommunalt, erkänn och utveckla samband och beroenden mellan stad och land, mellan innerstad och ytterstad samt var beredd att ompröva strategier utifrån ny kunskap och nya värderingar.

Visionen definierar också en *planeringsprocess* för en hållbar utveckling genom att framhålla; att planera sektorsövergripande, att ha en helhetssyn, att värna transparens i planeringen, att samordna planeringsprocesser från regional nivå till bygglov och att erkänna och värna medborgardeltagande och demokrati.

Visionen definierar *hållbara stadsbyggnadsbeslut* som : återanvända redan exploaterad mark, spara värdefulla grönområden, bygga i goda kollektivtrafiklägen, komplettera för lokala behov, utveckla offentliga rum till naturliga mötesplatser för integration, planera för integration, och planera för en god trafikstruktur.

De viktigaste ekonomiska, ekologiska och sociala sakområdena som har relevans för fysisk planering i Stockholms stad just nu framhålles vara: *Delaktighet* (demokrati, integration, tillgänglighet), *Trafik* (funktion, intrång, emissioner), *Näringslivet* (marktillgång, villkor, arbetskraftstillgång), *Stadens försörjning* (energi, vatten, material), *Bostäder* (kvalitet, tillgång, markbehov) Rekreation och biologisk mångfald.

Förvaltningen anser i likhet med vad som framhålles i ”Vision Stockholm 2030” att det behövs en tydlig gemensam, politiskt förankrad vision som gör det möjligt att göra avvägningar mellan olika intressen i syfte att skapa ett ”Hållbart samhälle”. Denna vision bör närmare studeras i den kontinuerliga översiktliga planeringen.

- *Infrastrukturen för trafik*

Stora delar av trafikmiljön i Stockholm är uppbyggd under en tid när kunskapen om trafiksäkerheten var mindre än den är idag . Det gör att trafikmiljön inte är tillräckligt anpassad efter mänskligt beteende. Det finns många breda gator som inbjuder till höga hastigheter, men med många övergångsställen där oskyddade trafikanter ska passera. Trafikmiljön är också på många platser så komplex att människor gör misstag, som ibland får allvarliga konsekvenser.

I stadens trafiksäkerhetsprogram anges att staden skall göra allt för att förhindra att människor dödas eller skadas svårt i trafiken. Trafiksystemet skall successivt utformas så, att människors misstag inte leder till dödsfall och svåra skador. Utredarna föreslår att antalet dödade ska halveras fram till år 2010. Detta utgör ett första etappmål. Därefter ska trafiksystemet successivt utformas så, att människors misstag inte leder till dödsfall och svåra skador. Antalet dödade och svårt skadade ska hela tiden minska och på sikt bli noll. Risken att dödas eller skadas svårt i trafiken ska minskas snabbast för de svaga och mest utsatta trafikantgrupperna, främst barn, äldre, fotgängare och cyklister.

Trafiksäkerhetsarbetet är långsiktigt och det går inte att förvänta sig snabba resultat. Trafiksäkerhetstänkandet skall genomsyra hela Stockholms stads verksamhet. Samverkan måste ske både inom staden och med externa aktörer. Det är viktigt att förvaltningar och bolag i Stockholms stad föregår med gott exempel. De planerade åtgärderna bör genomföras i dialog med medborgarna. Stockholmarna visar ett stort engagemang för trafiksäkerhetsfrågor.

Förvaltningen anser att trafiksäkerhetsarbetet skall samordnas med arbetet med revidering av översiktsplanen på ett sådant sätt att den får en stark lokal förankring. Den bör också ingå i den kontinuerliga översynen av den översiktliga planeringen. Anledningen är att den har samma planeringsförutsättningar som översiktsplanen. Det erfordras en plattform för diskussion och dialog och allas engagemang är viktigt för en fortsatt god utveckling.

- *Bostadsförsörjning och Social integration*

Bostadsbyggnadsprogrammet redovisar ca 25 exploateringsområden inom stadsdelsområdet. Dessa planeras generera ca 4 200 nya lägenheter och innebär att stadsdelens invånare totalt kommer att öka med ca 8 500 nya invånare till totalt ca 67 500 invånare under den kommande 10-års perioden. Det nytillkomna invånarantalet utgör ca 14 % av den befintliga befolkningen 2004 på 59 000 individer

Befolkningen i Hässelby-Vällingby kommer att ändras karaktär och bli mer mångfaldig. Inflyttningen av människor från andra kulturer har visat sig vara påtaglig. Den inflyttning som pågår och förväntas, kommer med stor sannolikhet att innebära stora utmaningar för stadsdelen vad gäller att förbättra integrations- och mångfaldsarbetet. Ty en stor grupp av de nya Hässelby-Vällingbyborna kommer att ha rötter i andra länder och andra kulturer. I samband med en omarbetning av ÖP99 kan det vara så att den fysiska planeringen bör anpassas till en mer mångkulturell befolkning och den mångfald av preferenser som träder in på arenan.

Förvaltningen anser att det finns behov av att vidare studera konsekvenserna av de demografiska förändringarna som det föreliggande bostadsbyggnadsprogrammet redovisar i den kontinuerliga översiktliga planeringen.

- *Bostadsnära grönytor och tillgänglighet*

Exploateringarna medför i många fall att bostadsnära grönytor tas i anspråk, vilket innebär att en tidigare omsorgsfull planering av närområdet förändras avsevärt vad avser rekreationsytor.

Förvaltningen anser att avsnittet om "Gröna rum" bör få tillägget att ersättning av naturmark vid exploatering skall läggas så att de om möjligt skapar sammanhängande stråk av naturmark och att denna naturmark görs tillgänglig för alla invånare genom anlagda gångstråk. Beläggningen bör anpassas till barnvagnar och rullstolar. Det är härvid viktigt att de grönytor som blir kvar, får högre tillgänglighet för personer med begränsad rörlighet. En omsorgsfull planering för att tillskapa låga lutningar och flera rastplatser i form av sittbänkar är sätt att effektivisera dessa ytor som blir kvar. På detta sätt kan naturmarken avnjutas av ett stort antal invånare utan att naturmarken blir sliten i samma utsträckning.

Förvaltningen anser att det behövs en årlig uppföljning av de grönytor som tas i anspråk vid exploateringar och i vilken mån yta återskapas som kompensation samt om de uppfyller tillgänglighetskraven.

Förvaltningens sammanfattande överväganden

Förvaltningen konstaterar att det i vissa fall finns nya förutsättningar vad gäller stadens utveckling som inte beaktas i ÖP99. Till dessa hör konsekvenserna vid genomförandet av

de exploateringsområden som K20-projekten utgör. Härvid kan nämnas den ökade befolkningstillväxten, de demografiska rörelserna, trafiksituationen, sättet att kompensera de grönytor som tas i anspråk vid exploateringar, med mera.

Förvaltningen anser att det bör skapas en tydlig gemensam, politiskt förankrad vision som lyftes fram i "Vision Stockholm 2030" som gör det möjligt att avgöra avvägningar mellan olika intressen i syfte att skapa ett "Hållbart samhälle", en vision som närmare bör studeras i en ny översiktsplan och kunna följas upp kontinuerligt. Förbättra samspelet mellan centrum/periferi i staden, vilket medför att översiktsplanen bättre kan ligga till grund för stadens interna planeringsarbete och inte bara för samspelet mellan stat och kommun.
